

Kemijärven kaupungin menettely asiakirjapyyntöä käsittelyssä

KANTELU

Kantelija on oikeuskanslerille 23.3.2022 osoittamassaan kantelussa arvostellut Kemijärven kaupunginvaltuuston ja Kemijärven kaupungin hallinto- ja tukipalveluiden palvelualuejohtajan menettelyä. Kantelija ei kantelunsa mukaan ollut saanut pyytämäänsä liikelaitoksen toimitusjohtajan virantäyttöä koskevia asiakirjoja eikä julkisuuslain mukaista päätöstä asiakirjojen luovuttamisesta kieltäytymisestä.

SELVITYS

Kemijärven kaupunki on 15.8.2022 antanut siltä pyydetyn selvityksen.

VASTINE

Kantelija on 4.12.2022 antanut vastineensa selvityksestä.

RATKAISU

Kaupungin menettelyn arviointi

Kantelija oli ilmoittamansa mukaan pyytänyt liikelaitoksen toimitusjohtajan virantäyttöä koskevia asiakirjoja ensimmäisen kerran 20.8.2021. Hän oli saanut muut pyytämänsä asiakirjat mutta ei virkaan valitun tutkinto- ja työtodistuksia, vaikka hän oli myöhemmin uusinnut pyyntönsä useaan kertaan. Kantelija oli asiakirjapyyntönsä todennut, että mikäli asiakirjoja ei voida toimittaa, on hänelle toimitettava viranomaisen yksilöity päätös siitä, miksi niitä ei toimiteta, sekä valitusosoitus.

Kemijärven kaupungin selvityksen mukaan kantelijalle on toimitettu kaikki sellaiset asiaan olennaisesti vaikuttavat asiakirjat, jotka ovat Kemijärven kaupungin hallussa liikelaitoksen toimitusjohtajan valinta-asiassa. Selvityksessä todetaan, että koska kaupungilla ei ole kyseessä olevaan hakuun liittyviä hakijoiden todistuksia, ei kaupunki ole voinut tehdä hallintopäätöstä asiakirjojen luovuttamisesta kieltäytymisestä.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Pykälän 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Asiakirjan antamisesta päättämisestä säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, jäljempänä julkisuuslaki) 14 §:ssä. Sen 2 momentin mukaan tiedon asiakirjan sisällöstä antaa se viranomaisen henkilöstöön kuuluva, jolle viranomainen on tämän tehtävän määrännyt tai jolle se hänen asemansa ja tehtäviensä vuoksi muuten kuuluu. Pykälän 3 momentin mukaan jos virkamies tai muu pykälän 2 momentissa tarkoitettu henkilö kieltäytyy antamasta pyydettyä tietoa, hänen on: 1) ilmoitettava tiedon pyytäjälle kieltäytymisen syy, 2) annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi, 3) tiedusteltava asian kirjallisesti vireille saattaneelta tiedon pyytäjältä, haluaako hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi, sekä 4) annettava tieto käsittelyn johdosta perittävistä maksuista.

Julkisuuslain 33 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen päätökseen pyydetyn asiakirjan antamatta jättämisestä on mahdollista valittaa hallintotuomioistuimeen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa säädetyin tavoin.

Julkisuuslaista tai sen säädösperusteluista (HE 30/1998 vp) ei suoraan ilmene, tuleeko viranomaisten antaa perusteltu valituskelpoinen päätös myös siinä tapauksessa, että viranomaisella ei ole pyydettyä asiakirjaa. Kysymykseen on kuitenkin otettu kantaa ylimpien laillisuusvalvojen jo hyvin vakiintuneessa ratkaisukäytännössä, jonka mukaan asiakirjapyyntöön tulee pyydetessä antaa valituskelpoinen päätös myös mainitunlaisessa tilanteessa (ks. esim. oikeusasia-miehen päätös 31.3.2006 dnro [1989/4/04](#), oikeuskanslerin päätös 28.12.2015 dnro [OKV/1313/1/2015](#) sekä apulaisoikeuskanslerin päätökset 2.12.2019 dnro [OKV/1906/1/2018](#) ja 11.6.2020 dnro [OKV/85/10/2020](#) ja niissä mainitut ratkaisut). Tällaista tulkintaa on puollettu myös oikeuskirjallisuudessa (*Mäenpää, Olli: Julkisuusperiaate*, 2020 s. 344). Oikeuden joko saada pyydetty asiakirja tai asiaa koskeva muutoksenhakukelpoinen päätös on arvioitu olevan ehdoton, minkä vuoksi viranomaisella ei ole menettelyn suhteen harkintavaltaa (em. oikeuskanslerin päätös 28.12.2015).

Oikeus saada perusteltu päätös ja hakea päätökseen muutosta ovat perustuslaissa turvattuja hyvän hallinnon keskeisiä oikeusturvatakeita. Asiakirjan pyytäjällä on julkisuuslaissa turvattu oikeus halutessaan saada perusteltu päätös siitä, miksi hänelle ei anneta hänen pyytämäänsä asiakirjaa. Mikäli asiakirjan pyytäjälle ei anneta asiasta valituskelpoista päätöstä, hänellä ei ole mahdollisuutta saattaa kysymystä asiakirjan julkisuudesta muutoksenhakutuomioistuimen arvioitavaksi. Kysymys on siten asiakirjan pyytäjän oikeusturvan toteutumisesta. Valituskelpoisen päätöksen antamisen on todettu vahvistavan pyytäjän oikeusturvaa erityisesti tilanteessa, jossa pyytäjä epäilee viranomaisella olevan sellainen hänelle merkityksellinen asiakirja, jota hänelle ei haluta luovuttaa (aiemman apulaisoikeuskanslerin sijaisen päätös 21.12.2016 dnro [OKV/301/1/2016](#)).

Kemijärven kaupunki ei ollut antanut kantelijalle julkisuuslain 14 §:ssä tarkoitettua valituskelpoista päätöstä, vaikka se ei ole luovuttanut kantelijalle kaikkia hänen pyytämiään asiakirjoja ja vaikka kantelija on päätöstä pyytänyt. Kemijärven kaupunki ei ole käsitellyt kantelijan asiakirjapyyntöä julkisuuslain 14 §:n mukaisesti. Edellä selostetun laillisuusvalvontakäytännön mukaan mainittua säännöstä on sovellettava siinäkin tapauksessa, että viranomaisella ei ole pyydettyjä asiakirjoja.

Toimenpide

Kiinnitän Kemijärven kaupungin huomiota julkisuuslain menettelysäännösten noudattamiseen asiakirjapyyntöjen käsittelyssä.

Asia ei anna aiheutta muihin toimenpiteisiin.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Esittelijäneuvos

Outi Kostama